

Hagenaar Serin portretteert West-Friese elite

Zoals ik in het vorige nummer van dit tijdschrift in een artikel over de Hoornse familie Gallis heb geschreven, waren er in de 18^e eeuw in West-Friesland vreemd genoeg geen lokale portretschilders meer. De Hoornse en Enkhuizense notabelen lieten hun beeltenis bijvoorbeeld vervaardigen door de Amsterdamse schilders Nicolaas Verkolje en Jan Maurits Quinckhardt. Een minder bekende kunstenaar die ook voor de elite van West-Friesland heeft gewerkt was de Haagse portretschilder Harmanus Serin.

Harmanus Serin is in 1677 of 1678 in Gent geboren als zoon van de kunstschilder Serin, die vermoedelijk als voornaam Joseph had¹. Voordat hij naar Den Haag trekt, verblijft hij in Antwerpen. In Den Haag leert hij de uit Deventer afkomstige Anna Margaretha Pauw kennen, met wie hij op 2 mei 1706 in de Hooglandse Kerk trouwt². Zij krijgen acht kinderen die allen rooms-katholiek worden gedoopt. Er zijn er slechts vier nog in leven als in 1725 hun moeder Anna Pauw overlijdt. Op 31 januari van dat jaar wordt zij 'pro deo' aangegeven³. In de boedelbeschrijving die na haar overlijden wordt opgemaakt, staat Serin vermeld als 'portretschilder'. In de boedel bevinden zich op dat moment "dertien schilderijen, portrette als andere, by den voorgemelte Sr. Harmanus Serin selver geschildert"⁴.

West-Friese families in beeld

Op 6 juli 1718 heeft Serin zijn "meestergelt" van 18 gulden betaald aan de Haagse Schilders Confrerie Pictura⁵. Pas op 25 augustus 1719 legde hij de eed van burger van Den Haag⁶. Wanneer Serin is overleden is (nog) niet bekend. In ieder geval na 1755, want tot dat jaar zijn gedateerde portretten van zijn hand bekend. In Den Haag portretteert Serin vooral de hogere ambtenaren en vanuit die stad is hij als reizend portrettist werkzaam voor de Delftse, Rotterdamse, Gelderse, Amsterdamse, West-Friese en zelfs Zeeuwse elite. In de 18^e eeuw zie je wel meer schilders door het land trekken om zo hun klanten te bedienen. Ook buitenlandse kunstenaars trekken naar Nederland om nieuwe opdrachtgevers te vinden. Een bekende schilder is de Duitser Johan Friedrich August Tischbein (1750-1812) en in het artikel over de familie Gallis hebben we kennis gemaakt met de Zwitser Benjamin Bolomey (1739-1819). Ook Serin komt in contact met enkele West-Friese families.

In de rijke collectie van het Westfries Museum in Hoorn bevinden zich vier portretten van zijn hand van Meijnard Merens op jonge en oudere leeftijd en diens eerste en tweede vrouw. Meijnard Merens (1685-1757), hoewel als zoon uit een regentengeslacht in Hoorn geboren en ook daar begraven, heeft zijn hele leven in Den Haag gewoond en gewerkt. Hij bekleedde er hoge ambten als ontvanger generaal van het recht van paspoorten. Hij leidde een chique leven en heeft onder andere aan het statige Voorhout gewoond⁷. Hij hield er een grote huishouding op na met zes knechts en meiden en wel vier paarden op stal. Ook huwde hij op stand met de Delftse Anna Elisabeth Boogaert (1688-1725). Zij was de dochter van Mr. Nicolaes Bogaert, heer van Bloys, die lid was van de Delftse vroedschap en in die stad burgemeester en schepen is geweest. Na het overlijden van Anna is Merens getrouwd met de in Den Haag geboren Maria de Veer (1681-1759), op haar beurt weer de dochter van Mr. Johan de Veer, heer in Callantsoog, die secretaris van de Generaliteits Rekenkamer was. Maria de Veer werd door Serin in West-Fries kostuum afgebeeld⁸.

Ook heeft het museum een paar portretten van de Enkhuizense burgemeester Mr. Adriaan van Bleijswijk en diens echtgenote Petronella Sibregta Codde van der Burgh. Hoe de contacten precies gelegd zijn tussen Serin en Van Bleijswijk weten we niet. Wel is bekend dat hij ook een verre neef van Van Bleijswijk heeft geportretteerd, maar het is ook goed mogelijk dat Van Bleijswijk het portret van Merens kende en zo met Serin in contact is gekomen.

Boven: Harmanus Serin (1677/8-na 1755), Portret van Meijnard Merens (1685-1757). Als een zeer geslaagde, tevreden regent is Merens hier afgebeeld. De fraaie pruik en het wadvadsige voorkomen doen Merens echter wel ouder voorkomen dan hij op dat moment is, nl. pas 39!

(Gesigneerd en gedateerd 1724. Olieverf op doek, 89x70,5 cm. Collectie Westfries Museum, Hoorn)

Midden: Harmanus Serin (1677/8-na 1755), Portret van Petronella Sibregta Codde van der Burgh (1718-1775), echtgenote van Mr. Adriaan van Bleijswijk. Het hondje op de arm van de vrouw is vaak een symbool van trouw, zowel aan haar bazin als meer symbolisch de trouw van de vrouw aan haar man.

(Gesigneerd en gedateerd (op achterzijde) 1750. Olieverf op paneel, 88,3x69,8 cm. Collectie Westfries Museum, Hoorn)

Onder: Harmanus Serin (1677/8-na 1755), Portret van Mr. Adriaan van Bleijswijk (1709-1779). Rond 1750 draagt men nog steeds een lange, allongepruik. Iets later gaat men de korte pruik zien. Van Bleijswijk lijkt met zijn vinger te wijzen op het schip op het water achter hem; een verwijzing naar zijn functie bij de OIC.

(Gesigneerd en gedateerd (op achterzijde) 1750. Olieverf op paneel, 88,3x69,8 cm. Collectie Westfries Museum, Hoorn)

Deze Adriaan van Bleijswijk is op 30 december 1709 in Den Haag geboren, waar hij op 1 januari 1710 is gedoopt in de Grote of St. Jacobskerk⁹. Zijn vader, Mr. Hugo van Bleijswijk, is op dat moment Secretaris van de Rekenkamer. Zijn moeder Christina Houtingh komt uit Monnickendam. De banden met Noord-Holland bestaan dus al bij zijn geboorte. Bij de doop van een zuster van Adriaan in 1716 treedt als één van de getuigen de broer van Christina Houtingh op, Mr. Pieter Houtingh. Op dat moment is hij secretaris van de admiraliteit van Noord-Holland en burgemeester van Enkhuizen¹⁰. De Van Bleijswijks komen oorspronkelijk uit Delft, waar ze vooraanstaande posities hebben bekleed. Vader Hugo echter is in Den Haag geboren en behoorde daar tot de notabelen. Het gezin woonde rond 1728 in de Zuidwagenastraatbuurt van Den Haag, de buurt tussen Dunne Bierkade en Paviljoensgracht. Hugo van Bleijswijk had daar een "eijgenhuijs [en] vier dienstbouden"¹¹.

Opkomst en neergang van Enkhuizen

In 1602 werd de Oost-Indische Compagnie (VOC) opgericht, waarvan ook een Kamer in Enkhuizen werd gevestigd. In de jaren twintig nam Enkhuizen ook deel aan de oprichting van de West-Indische Compagnie. Hierdoor bleef Enkhuizen tot halverwege de 17^e eeuw een welvarende handelsstad. Vanaf 1652 toen de eerste van een reeks oorlogen met Engeland, Frankrijk en Spanje uitbrak, nam de welvaart van Enkhuizen gestaag af. De Hollandse handel en visserij leden onder de grote concurrentie vanuit Engeland en ook in eigen land had Enkhuizen last van concurrentie. De economische activiteiten verplaatsten zich steeds meer naar Amsterdam, ten koste van de activiteiten in noordelijkere gebieden. In de 18^e eeuw is echter het belang van de VOC als werkgever enorm toegenomen.

Deze bood aan tientallen Enkhuizers werk in de VOC-kantoren en honderden werkten in de pakhuizen, op de scheepswerf, in de touwslagerij en op de schepen. De politieke macht is evenals in Hoorn in handen van enkele regentengeslachten. Het zijn onder andere de families Buyskes, Van Bleijswijk, Semeijns en Codde van der Burgh die de touwtjes in handen hebben en elkaar de bal toespelen. Met de welvaart van Enkhuizen is het in de 19^e eeuw weer bergafwaarts gegaan tot de nieuwe spoorlijn in de tweede helft van de 19^e eeuw soelaas zou gaan bieden.

Van jurist tot burgemeester

Adriaan van Bleijswijk heeft eerst rechten gestudeerd en is op 18 augustus 1737 voor de Burgemeesteren van Enkhuizen met Petronella Sibregta Codde van der Burgh getrouwd. Zij is in Enkhuizen geboren en op 16 februari 1718 gedoopt en aldaar overleden op 17 december 1745. Petronella was een dochter Jan Codde van der Burgh en diens tweede vrouw Geertruyd van Genderen Johd. Ook Jan Codde van der Burgh (1667-1747) behoorde tot de Enkhuizense notabelen; hij was van 1730-1739 lid van de vroedschap en is raad en burgemeester van die stad geweest. In het dagelijks leven was hij wijnkoper. Het is dan ook dankzij zijn schoonvader dat Adriaan van Bleijswijk later het ambt van burgemeester kon bekleden. In 1739 gaf Codde van der Burgh namelijk zijn plaats in de vroedschap op ten gunste van zijn schoonzoon, die reeds in 1738 deel uitmaakte van het College van Schepenen. Tot driemaal toe werd Adriaan van Bleijswijk tot burgemeester verkozen, in 1755, 1764 en 1768. In 1748 werd hij bovendien Bewindhebber van de Kamer van Enkhuizen van de Oost-Indische Compagnie¹². In 1750 laat hij zich duidelijk als bewindhebber portretteren door Serin. Wij zien hem staand voor een opengeslagen gordijn. Door het raam is een tweemaster met de Nederlandse vlag te zien die uitvaart. Om zijn status kracht bij te zetten, is zijn familiewapen linksboven afgebeeld. Zijn vrouw is zittend in een vertrek weergegeven, met een hondje op schoot. Dergelijke damesportretten met een hondje zien we bij Serin wel vaker. Uit het huwelijk van Van Bleijswijk-Codde van der Burgh zijn drie zonen geboren.

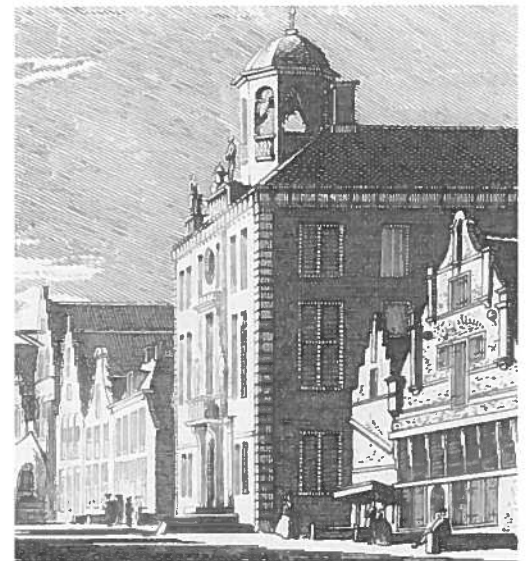
Het gezin woonde op de Nieuwe Haven in een huis dat tot 1823 door de familie is bewoond. Later heeft zoon Pieter (1745-1803) er gewoond, die schepen in Enkhuizen was en kassier bij de W.I.C. In 1823 overleed diens weduwe Hester Buyskes (1746-1823) en toen is dit huis door de erven verkocht.

De vader van deze Hester, Mr. Gerrit Buyskes (1705-1780), behoorde overigens ook tot de Enkhuizense notabelen. Hij was schepen en in 1765 burgemeester van Enkhuizen en kassier bij de O.I. Compagnie¹³! Vele leden van dit regentengeslacht hebben vooraanstaande posities bekleed en enkelen zijn ook bewindhebber van de kamer van de VOC te Enkhuizen geweest.

Enkhuizer vroedschap

Zoals in die tijd gebruikelijk was werden de plaatsen in de Enkhuizer vroedschap binnen de families gehouden; dit zagen we reeds hierboven. Zo maakte Adriaan van Bleijswijk op zijn beurt op 30 december 1771 plaats voor zijn zoon Mr. Hugo Adriaan van Bleijswijk (1740-1821). Ook deze werd meerdere malen burgemeester van Enkhuizen, in 1781, 1790, 1792, en 1795. Verder heeft hij nationale posities bekleed als lid van de Generale Rekenkamer, gedeputeerde bij de Staten Generaal en werd hij in 1813 door de kersverse koning Willem I zelfs tot lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal benoemd. Daarnaast is hij in de jaren 1804-1808 enkele malen als commissaris-politiek door de regering afgevaardigd naar de Christelijke Synodes van de Gereformeerde gemeenten in Noord-Holland. Wegens zijn vele verdiensten werd hij ondermeer onderscheiden als Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw. Van Adriaan zijn diverse gedichten bekend. Zo schreef hij bijvoorbeeld in oktober 1775 ter gelegenheid van de opening van de nieuwe zaal van de Sociëteit in het Nieuwe Heeren-Logement: "Waar word hier in 't Quartier gevonden, Caffé Royaal zoo goed als hier." In het stadhuis van Enkhuizen, tenslotte, hangen nog twee portretten van de hand van Serin. Hier zijn het Arend de Vries (1672-1732) en Theodra Semeijns (1671-1720) die de Haagse schilder in 1718 hebben gevraagd hen te vereeuwigen. De uit Amsterdam afkomstige

De Vries heeft zich rond 1695 als koopman in Enkhuizen gevestigd. Hij was van eenvoudige komaf; zijn vader was stuurman. Door te trouwen met de dochter uit een vooraanstaand geslacht kwam hij in één klap in hogere kringen, waardoor hij in 1703, 1705 en 1711 schepen werd en in 1712 tot schout werd benoemd. Arend de Vries, getooid met een fraaie pruik, is gekleed in een kamerjas van fluweel die met fraai borduursel is afgezet. Hij staat voor een rijk gevulde boekenkast, waarin direct naast zijn rechterarm het 'CORPUS IURIS CIVILIS' zichtbaar is, een duidelijke verwijzing naar zijn juridische ambt van schout. Zijn familiewapen is linksboven afgebeeld, waaraan in het derde kwartier het wapen Semeijns is toegevoegd! De portretten maken deel uit van de grote portretverzameling van de Stichting Familie Semeijns de Vries¹⁴.

Boven: Op deze prent uit 1729 zien we het stadhuis van Enkhuizen dat in de jaren 1686-1688 door Steven Vennekool is gebouwd. Met zijn fraaie zalen kan het gezien worden als het symbool van Enkhuizens welvaart in de 17^e eeuw.

(Collectie Westfries Museum, Hoorn.)

Jim van der Meer Mohr

Bronnen:

- ¹ Thieme-Becker, *Künstler Lexicon*, XXX, p.513.
- ² Haags Gemeentearchief (HGA), inv.nr. I25v
- ³ HGA, dtb-register blz. 120 v.
- ⁴ HGA, akte nr. 1740, p.742.
- ⁵ Fr.D.O. Obreen, *Archief voor Nederlandse kunstgeschiedenis*, deel 5, p.142.
- ⁶ HGA, bronnr. 350, 1056 F 17v. Het Haags burgerschap was geen 'must'. Zo kon hij dus rustig eerder trouwen. Het was echter wel een voorwaarde voor bijvoorbeeld het opzetten van een onderneming. Wellicht had Serin de officiële inschrijving in dat jaar nodig om in schilderijen te kunnen handelen, hoewel hier geen aanwijzingen voor zijn gevonden.
- ⁷ A.Merens, *De geschiedenis van en Westfries regentenfamilie. Het geslacht Merens*. Den Haag 1957, p.161-164.
- ⁸ Dit portret sierde de achterkant van het lentenummer 2003 van dit tijdschrift.
- ⁹ Zie voor zijn leven: D. Brouwer, *Aantekeningen uit Enkhuizen's verleden*. CXIV Van Bleijswijk; in: *Enkhuizer Courant*, (jaar onbekend). Overdruk in *Westfries Archief te Hoorn*. Doopnotitie: HGA, nr.10 p.7v. De naam Van Bleijswijk wordt door Brouwer 'Van Bleiswijk' geschreven; in de archieven en de meeste publicaties wordt deze echter met een 'ij' geschreven. Deze spelling wordt door mij aangehouden.
- ¹⁰ HGA, inv. 243, p. 45.
- ¹¹ HGA, Buurtboek BU 183.
- ¹² H.Bonke, K.Bossaers, *Heren Investeren. de bewindhebbers van de West-Friese Kamers van de VOC*; Haarlem, Hoorn, Enkhuizen, z.j., p.134.
- ¹³ *Nederland's Patriciaat* 43 (1957), p. 44.
- ¹⁴ Zie voor deze portretten: R.E.O. Ekkart, *Enkhuizense Sprokkelingen*; in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie*, 43, 1989, p.65 met afbeelding op p.64.

Links: Harmanus Serin (1677/8-na 1755), Portret van Arend de Vries (1672-1732). Olieverf op doek (ovaal), 86x66 cm. De Vries kijkt ons wel heer voornaam aan. Hoewel geen jurist verwijzen de boeken achter hem met het opschrift CORPUS IURIS CIVILIS naar zijn juridische ambt van schout.

(Gesigneerd en gedateerd 1718. Collectie Stichting Familie Semeijns de Vries van Doesburgh, in bruikleen aan gemeente Enkhuizen. Foto Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag.)